PAKOLAISNEUVONTA

Eduskunnan lakivaliokunnalle
23.1.2019

Asia: HE 29/2018 VP Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi oikeudenkäynnistä hallintoasioissa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Pakolaisneuvonta ry:n lausunto

Pakolaisneuvonta kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä.

Yleistä

Pakolaisneuvonta pitää kannatettavana uuden lain säätämistä, jossa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa säädettäisiin nykyistä täsmällisemmin ja informatiivisemmin hallintotuomioistuinten menettelytapojen yhdenmukaistamiseksi ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin turvaamiseksi hallintotuomioistuimissa. Pakolaisneuvonnan lakimiesten käytännön työssä ja ulkomaalaisasioita koskevien valitusasioiden hoitamisessa on korostunut menettelysäännösten vaihteleva soveltaminen eri hallintotuomioistuimissa ja samassakin tuomioistuimessa eri ratkaisukokoonpanoissa. Esitys on omiaan parantamaan hallintotuomioistuinten menettelytapojen ennakoitavuutta.

Esityksen laajuuden ja lausuntopyynnön aikataulun takia lausunnossa keskitytään esityksen kohtiin, jotka ovat nousseet esiin ulkomaalalsasioissa ja jotka Pakolaisneuvonnan käytännön kokemuksen perusteella edellyttäisivät tarkentamista.

Pakolaisneuvonta katsoo, että ulkomaalaislakiin sisältyvät oikeusturvan kannalta keskeiset erityissäännökset esimerkiksi valitusajan, valituslupaperusteiden ja käännyttämispäätöksen täytäntöönpantavuuden osalta sekä kansainvälistä suojelua hakevien oikeusturvaa rajoittaneet lainmuutokset tulisi arvioida kiireellisesti uudelleen esityksessä esille nostettujen oikeusvaltion keskeisten periaatteiden ja velvoitteiden turvaamiseksi.

Pykäläkohtaiset kommentit

79 §.Asian ratkaiseminen

Esityksessä korostetaan lähtökohtaa, että päätös perustuu vain osapuolten esittämiin vaatimuksiin ja niiden perusteluihin. Pakolaisneuvonta katsoo, että tältä osin esitys on epäselvä ja osittain ristiriitainen viranomaisen selvittämisvelvollisuuden kanssa. Laintasolla on turvattava, että hallintotuomioistuin ottaa omaaloitteisesti huomioon seikat, jotka virallisperiaatteen mukaan kuuluvat viranomaisen selvittämisvelvollisuuden piiriin. Tuomioistuimen tulee aina oma-

Pakolaisneuvonta ry
Kaisaniemenkatu 4 A
00100 Helsinki
Puh (09) 2313 9300
Faksi (09) 2313 9310
pan@pakolaisneuvonta.fi

aloitteisesti ottaa huomioon esimerkiksi lapsen etu ja päätöksen lapsivaikutukset YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen ja EU:n perusoikeuskirjan mukaisesti.

Pakolaisneuvonta on tarkastellut lapsen edun arviointia ja perustelua hallinto-oikeuksien päätöksissä selvityksessään vuonna 2015 https://www.pakolaisneuvonta.fi/asiantuntijajarjesto/lausunnot-selvitykset-ja-julkaisut/ Selvityksessä todettiin, että lapsen etu oli jäänyt usein jopa kokonaan arvioimatta (reilusti yli puolet selvitystä varten läpikäydyistä 52 hallinto-oikeuden päätöksestä), vaikka sekä kansalliset lait että kansainväliset sopimukset velvoittavat siihen kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä.

87 §. Päätöksen perusteleminen

Esityksessä tulisi selkeämmin todeta, että kielteiset välipäätökset täytäntöönpanokieltohakemuksiin tulee perustella. Näin esimerkiksi ulkomaalaisasioissa, jos hallinto-oikeus välipäätöksellä hylkää käännyttämispäätöksen täytäntöönpanokieltoa koskevan hakemuksen.

112 §. Päätöksen perusteleminen eräissä tapauksissa

Esityksen mukaan valituslupaa koskeva päätös voidaan perustella nykyisen käytännön mukaan vain lyhyesti lainkohtiin viittaamalla. Suurimmassa osassa korkeimman hallinto-oikeuden päätöksiä valituslupahakemus hylätään. Se, että valituslupaa koskevat päätökset perustellaan pelkällä viittauksella valitusluvan perusteita koskevaan lainkohtaan tarkoittaa, että niitä ei perustella mitenkään. Nykyinen käytäntö on valituslupahakemuksien laatimisen kannalta täysin kestämätön. Valittajalla/asiamiehellä on velvollisuus perustella valituslupahakemus tilanteessa, jossa ei ole mitään oikeuskäytäntöä tai tietoa siitä miten korkein hallinto-oikeus soveltaa valituslupaperusteita. Esitys on tältä osin epäjohdonmukainen 111 §:n perusteluiden kanssa, jonka mukaan valituslupa on myönnettävä, jos edellytykset täyttyvät. Asianosaisella tulee olla oikeus tietää perustelut, erityisesti jos valituslupaa ei myönnetä. Pakolaisneuvonta katsoo, että tältä osin esitystä tulee muuttaa poistamalla ehdotettu 2 momentti.

14 luku. Päätöksen täytäntöönpano ja hallintotuomioistuimen väliaikaiset määräykset

Päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden ja täytäntöönpanokieltoa koskevan hakemuksen osalta tulisi turvata yksiselitteiset selkeät menettelyt sen turvaamiseksi, että valitettaessa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, päätöstä ei saa täytäntöönpanna ennen kuin korkein hallinto-oikeus on käsitellyt asiassa esitetyn täytäntöönpanokieltohakemuksen ja korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu täytäntöönpanokieltohakemuksen osalta annetaan tiedoksi valittajalle. Tällä hetkellä ulkomaalaisasioissa korkein hallinto-oikeus ei anna selkeää vastausta edes valittajan asiamiehen tiedusteluun sen osalta onko täytäntöönpanokieltohakemus käsitelty.

Pakolaisneuvonta ry
Kaisaniemenkatu 4 A
00100 Helsinki
Puh (09) 2313 9300
Faksi (09) 2313 9310
pan@pakolaisneuvonta.fi

PAKOLAISNEUVONTA

Esimerkiksi ulkomaalaislain 198 b – 202 § :iin sisältyvät erityissäädökset maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanosta ja täytäntöönpantavuudesta tulisi arvioida uudelleen. Kansainvälistä suojelua koskevissa asioissa on kyse ehdottomien palautuskieltojen loukkaamisesta eli väärän kielteisen päätöksen täytäntöönpanon seuraamukset ovat korjaamattomia ja korvaamattomia. Kun on kyse siitä, että henkilö saattaa kotimaassaan joutua kidutetuksi tai muun palautuskieltojen vastaisen kohtelun kohteeksi, käännytyksen täytäntöönpano tekee valituksen käytännössä merkityksettömäksi. Nykylaki ja –käytäntö ovat johtaneet toistuvasti läheltä piti tilanteisiin ja myös tilanteisiin, että käännyttämispäätös on täytäntöönpantu ennen kuin täytäntöönpano-kieltohakemus on käsitelty ja täytäntöönpano myös kielletty.

Marjaana Laine
johtava lakimies
Pakolaisneuvonta ry

Pakolaisneuvonta ry
Kaisaniemenkatu 4 A
00100 Helsinki
Puh (09) 2313 9300
Faksi (09) 2313 9310
pan@pakolaisneuvonta.fi